

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

תוכן

- א. ולא מקדשין ... דאית ליה אשה ובנים 1.....
- ב. לא חולצין ולא מיבמין ... גזירה שמא יכתוב 3.....
- ג. לא מקדשין ולא מעריכין ולא מחרימין גזרה משום מקח וממכר 4.....
- ד. ולא מגביהין תרומות ומעשרות ... ליתנה לכהן בו ביום 6.....
- ה. פירי דטבילי האידינא כגון עיסה לאפרושי מינה חלה מפרשינן ויהבינן לכהן 8.....
- ו. אותו ואת בנו שנפלו לבור ... מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו וחוזר ומערים ומעלה השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט 10.....
- ז. הבהמה והכלים כרגלי הבעלים 11.....
- ח. המוסר בהמתו לבנו או לרועה 12.....
- ט. כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית הרי אלו כרגליו ושאינ מיוחדין הרי אלו במקום שהולכין 12.....
- י. השואל כלי מחבירו מערב יום טוב כרגלי השואל ביום טוב כרגלי המשאל 13.....
- יא. האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן 13.....
- יב. והמוסר בהמה לרועה ... הרי היא כרגלי הרועה ברועה אחד ... בשני רועים 14.....
- יג. שנים ששאלו חלוק אחד בשותפות ... זה ערב עליו לצפון וזה ערב עליו לדרום ... ואם מצעו את התחום הרי זה לא יזיזנה ממקומה 15.....
- יד. שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות ... חבית מותרת ובהמה אסורה ... קסבר יש ברירה ושניא בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי 16.....

דף לז.

א. ולא מקדשין ... דאית ליה אשה ובנים

אין מקדשין¹ את האשה בשבת ויום טוב גזירה שמא יכתוב². ולא כונסין אשה לחופה אפילו קידשה מבעוד יום, מפני שעל ידי כך קונה אותה ליורשה

¹ שו"ע ונו"כ שלמ ד

² אבל לא מטעם שהוא כקונה קנין בשבת דהא בקידושין לבד בלא חופה לא קנאה עדיין ליורשה ולמציאתה ולמעשה ידיה. מ"ב שם יא

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ואסור לקנות קנין בשבת³ מפני שהוא בכלל גזרת מקח וממכר, שגזרו משום שמא יכתוב⁴.

יש מתירים לקדש ולכנוס למי שאין לו אשה ובנים משום מצות פריה ורביה⁵, ואף שאין זה עיקר מכל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, כי גדול כבוד הבריות.

לדוגמא חתונה שכבר הכין הכל ונדחתה מחמת מגיפה, או פטירת אחד מהקרובים, עושין החופה והקידושין בליל שבת, הואיל וכבר הוכנו לסעודה ולנשואין, ויהיה ביוש לכלה ולחתן אם לא יכנוס אף⁶.

ומכל מקום לכתחלה צריך לזהר שלא יבא לידי כך. וכמה עבירות באין ממה שמאחרים החופה⁷, וכל ירא שמים יחמיר לעצמו שלא לעשות כלל נישואין בשבת. ומה נכון מאד למי שהיכולת בידו שלא לעשות הנשואין אפילו בערב שבת, ובפרט סמוך לחשכה כי אף אם הנשואין יהיה בזמנם עב"פ מסתעף מזה עוד כמה קלקולים⁸.

³ מ"ב שם טו

⁴ בראשונים מצינו שני צדדים, אם איסור מקח וממכר הוא מנזירה שמא יכתוב או מטעם אחר, שרש"י בביצה בסוגייתנו כתב שהאיסור הוא משום 'ממצוא הפצף' אי נמי שמא יכתוב, ושם לעיל (כו:) כתב שהאיסור נלמד מפסוקים בספר עזרא. והרמב"ם (שבת פכ"ג הי"ב) כתב שאיסור מקח וממכר הוא שמא יכתוב. ועיין ברמב"ן פרשת אמור (כג כד), ובשו"ת חתם סופר (ח"א סי' רח ד"ה והנה לא היה). ועיין בשו"ת נודע ביהודה (תניינא או"ח סי' קלד בהנהגה). ואפשר שאחר שנאסר איסורו גם במקום שאין בו חשש שיבוא לכתובה, ועל כן האיסור לקדש [וכן האיסור לייבם] הוא שם איסור בפני עצמו, אף שגם הוא מעמו הוא שמא יכתוב.

⁵ ז"ל שו"ע הרב שם ד ומשמע שרק בלא קיים פריה ורביה, אך במ"ב טז כתב "וה"ה ביש לו בנים ואין לו אשה ג"כ מותר לדעה זו דמצוה קעביד כדאמרינן ביבמות [ס"ב] מקרא בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנה ירך וגו'.

⁶ ועיין בח"א שכתב שאין להקל בכל זה רק אם נשלמו השלשה פרטים דהיינו אם לא קיים פו"ר עדיין ויש הפסד רב וגם ביוש ולחתן וכלה אם לא יכנוס אז ועיין מה שכתבנו בסקט"ז דלדעת ר"ת אף ביש לו בנים כיון שאין לו אשה ג"כ מצוה קעביד ומותר ואפשר דס"ל דאין סומכין עליו בזה. מ"ב שם יט

⁷ מלמול מוקצה של הנרות וגם כמה נשים ההולכות לחופה מאחרות זמן הדלקת הנרות עי"ז ומדליקות בביה"ש ויותר טוב היה שלא להדליק או כלל. מ"ב שם

⁸ מ"ב שם

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

וגם היחוד שלאחר החופה יש להקפיד שיהיה מבעוד יום, ואם אירע שנתאחרו וכבר חשיכה ליל שבת, רשאים להתייחד בשבת⁹, שבבתולה עיקר הקנין הוא החופה¹⁰. וגם בחופת נדה של בתולה באחד מימי השבוע, שחל זמן טבילתה בליל שבת, רשאית לטבול ולקיים ביאת מצוה בליל שבת.

ב. לא חולצין ולא מיבמין... גזירה שמא יכתוב

אשה שמת בעלה בלא בנים אין אחיו חולצין לה בשבת ויו"ט¹¹, שמא יכתוב שטר חליצה לחלוצה, ואפילו לקבוע מקום לחליצה אסור שלא יהא נראה כאלו דנין בשבת¹².

וגם אם רוצים ליבם אין מיבמין, אפילו אם קידשה והתייחד עמה מבעוד יום¹³, שהרי בכך נקנית לו להיות אשתו לכל דבר כנשואה ממש. והרי זה כקונה קנין בשבת¹⁴, ועוד שמא יכתוב כתובה.

⁹ די"א דחופה שלנו מה שמעמידין אותן תחת הכלונסאות לא מקרי עדיין חופה והיא כמקודשת בעלמא וא"כ כשבא עליה בלילה ביאה הראשונה הוא קונה קנין בשבת ואך דבתולה סגי אפילו ביחוד בעלמא מבע"י ולא בעינן דוקא יחוד הראוי לביאה, ולכן אפילו אם היתה נדה או שבני אדם נכנסין ויוצאין שם באותו הדר ולא הוי יחוד הראוי לביאה אעפ"כ הוי חופה נמורה וקונה בבתולה קנין גמור למהוי כנשואה בכל הדברים וצריך ליחד להחתן אותו החדר והוי כהכניסה לביתו, וע"כ אם כנס את הבתולה בע"ש והכניס אותה לחדר מבע"י אף שהיא עדיין לא טבלה ובני אדם נכנסין ויוצאין באותו חדר [דבלא"ה אסורה להתייחד עמו קודם ביאה ראשונה] אפ"ה קונה אותה בזה, שהביאה לחדר מיוחד לו ואח"כ כשטובלת מותר לו לבוא עליה ביאה ראשונה בשבת, וליכא איסור משום שקונה קנין בשבת שכבר קנה אותה מבע"י, ולפ"ז אפילו בחופת בתולה יש לזוהר לכתחלה כשעושיין החופה בע"ש שיעשו החופה מבע"י גדול. מ"ב שם לב

¹⁰ ודלא כש"ע הרב שכתב "וגם בבתולה שחופה קונה בה יש ליהדן אחר החופה יחוד גמור הראוי לביאה קודם השבת או לא יתייחדו יחוד גמור כל השבת כולה כדי לחוש לסברא האחרונה שייחוד גמור הוא הנקרא חופה ולא חופה שלנו ואסור לעשותו בתחלה בשבת וכן ביום טוב"

¹¹ ש"ע ונו"כ שם ומ"ב שם כ

¹² ויכול לקבוע בליל מו"ש שתהיה החליצה ביום א' ואם יש צורך גדול יכול לקבוע אפילו בבין השמשות בע"ש על יום א' אם א"א בענין אחר. מ"ב שם

¹³ דאפילו אם יקדש אותה בכסף ויחד אתה מבעוד יום, לכולי עלמא לא מהני זה ביבמה להיות כאשתו, דעיקר כניסת היבמה היא בביאה. שער הציון שם ס"ק יח

¹⁴ בביצה דל"ז ע"א אמרינן וכלהו טעמא מאי גזירה שמא יכתוב. וכן הוא ברי"ף ורא"ש ז"ל שם. וכ"כ הרמב"ם ז"ל פכ"ג הי"ד. וע"כ הא דלא אמרינן באין מיבמין טעמא דהוי כקונה קנין דאשה הקנו לו מן השמים. ואף לדעת הר"ן ז"ל בנדרים דף נ' ע"א דגם בקדושי אשה משוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר. מ"מ היא מכנסת עצמה לרשותו במקצת. אבל ביבמה הא אמרינן ויבמה בע"כ. ואני תמה מאוד שמרן הרב ז"ל על הא דאין חולצין כתב טעמא שמא יכתוב ועל הא דאין מיבמין כתב משום קונה קנין בשבת וצע"ג. תהלה לדוד שם

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ומטעם זה הכונס את האלמנה¹⁵, לא יבא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא ביום טוב, לפי שאין חופה לאלמנה לקנותה על ידי כד¹⁶, אלא על ידי ביאה או על ידי יחוד הראוי לביאה הוא שקונה אותה, ואין קונין קנין בשבת.

אולם אם כנס אותה בע"ש, והיתה טהורה והכניסה אחר החופה לחדר מבע"י ונתיחד עמה ולא היו שם בני אדם, קנה אותה קנין גמור ומותר אח"כ לבוא עליה בשבת, אבל אם לא היתה טהורה מבע"י או שלא נתיחד עמה בחדר מיוחד מבע"י אסור לבוא עליה בשבת, ולכן יש ליזהר מאד כשעושין חופת אלמנה בע"ש שיעשו את החופה מבע"י גדול, כדי שיהיה ראוי ליחד עמה אחר החופה¹⁷.

ג. לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין גזרה משום מקח

וממכר

אין מעריכין¹⁸ – שיאמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי שנותן להקדש כפי שניו, ולא מקדישין – שיאמר הרי זו הקדש, ולא מחרימין – בהמה או שום דבר לגבוה שיאמר הרי דבר זה חרם מפני שדומה למקח וממכר, משום שכמקדיש באמירתו החפץ להקדש, הרי מוציאו באמירה זו החפץ מרשותו לרשות גבוה ודמי למקח וממכר.

ומטעם זה יש מהראשונים¹⁹ שאסרו להפקיר חפציו בשבת ויום טוב, ויש 20 שהתירו בזה. והעיקר כסברא ראשונה אלא אם כן הוא עושה לעורך מצוה, כגון המפקיר חמצו בערב פסח שחל בשבת.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ה

¹⁶ כיון שהיא בעולה עיקר הקנין לירושתה ולמעשה ידיה היא הביאה ולא החופה ונמצא כקונה קנין בשבת. מ"ב שם לב

¹⁷ מ"ב שם. ודלא כשו"ע הרב שכתב שם ח "טוב להחמיר שלא לבא עליה ביאה ראשונה בשבת או יום טוב לפי שיש אומרים שיחוד הוא הנקרא חופה ולא חופה שלנו ואין חופה לאלמנה אלא על ידי ביאה בלבד הוא שקונה אותה"

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם ד ומ"ב כג – כה

¹⁹ רמב"ן פסחים ד. ריטב"א שבת קכא. וכן דעת הפר"ח (סי' תלד), והובאו בשער המלך (לולב פ"ח ה"ב) ורעק"א (סי' יג ס"ג). ועיי"ש גם בהגהות חכמת שלמה ודעת תורה, בשו"ת רעק"א סי' קע"ד, מור וקציעה סי' רמ"ו ועיין בשו"ת שמן רוקח (או"ח סי' מז) וכן הכריעו לאסור הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' פ"א) והגר"ש אלישיב זצ"ל (ס' דרור יקרא עמ' שמ"ה)

²⁰ המאירי (מגן אבות ענין יח) כתב שמפקירין בשבת, ואף הסברא נותנת כן, שזו שאסרו בהקדשות וחרמין וערכין, אלו כעין מכר הם, שהקצה אותם לאחרים, וכעין מה שאמרו מה לי מכר להדיוט מהלי מכר לשמים, אבל הפקר אין בו הקנאה לשום אדם, והרי זה כביטול רשות שנעשה אף בשבת. וראה שם שתמה על הרמב"ן מכמה מקומות שמוכח שמפקירים בשבת. גם השער המלך (שם) תמה בזה, וראה שם שכתב שיש לחלק בין אם כוונתו להפקיר הפקר גמור שיוכח בו אחרים, להפקר שנועד לעורך איזה דין כגון לפטור את ביתו ממוזוה וכיו"ב. ועיין בריטב"א בעירובין (עא א) וברש"ש שם. ועיין עוד שו"ת עבודת הגרשוני (סי' כה) ומקור חיים (סי' תמ סק"ה), ובברכי יוסף (כאן) ובזרע אברהם (סי' כג אות יד). ועיין לעיל (סי' שלד ס"ט ומשני"ב סקכ"ב)

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ולזרוק חפץ לרחוב (אם יש עירוב), הגם שנהפך בזה להיות הפקר מותר, ובלבד שלא יהיה בו בחפץ משום תקלה לרבים²¹.

ומותר לזכות מן ההפקר בשבת וביו"ט, כגון המוצא מציאה ברשות הרבים.

אך לפסוק צדקה לעניים או לבית הכנסת מותר²², וכן כשיאמר הרי עלי להקדש כך וכך ג"כ מותר.

ונוהגין להקל לנדב איזה חפץ לבהכ"נ²³ ומ"מ לכתחלה²⁴ נכון לזוהר כשמקדיש איזה חפץ ידוע בשבת או יום טוב, כגון ס"ת או עטרה לס"ת, שיקדישנו בפיו מע"ש או יו"ט אפילו בינו לבין עצמו, ואז אפילו מביאו בשבת או יו"ט לבהכ"נ אינו אלא מפרסם ההקדש שהקדיש מע"ש.

ולפסוק מעות לצדקה ולא חפץ ידוע, מותר אפילו לכתחלה בשבת ויום טוב לכו"ע²⁵. וכן אם אינו מיחד החפץ בשבת או יום טוב, רק שאומר סתם אני מנדר ס"ת אף שיש לו בביתו מותר לכו"ע. שהרי עדיין לא יצאה מרשותו שלא ייחד דוקא לזו.

וכן אין פודין את הבן בשבת וביו"ט אפילו אם אינו פודה בכסף, אלא בכלי ששוה ה' סלעים מפני שדומה למקח וממכר.

וגם אם יתן המעות לכהן בערב שבת, וכשיגיע היום ל"א בשבת שאז הוא זמן פדיה יחול הפדיון, אסור. לפי שבערב שבת לא יוכל לברך, שכיון שעדיין לא חלה עליו המצוה איך יאמר ועונו, ובשבת שהוא זמנה ג"כ לא יוכל לברך, כיון שאז אינו עושה כלום. לכן ימתין עד יום א' בשבת ואפילו אם כלו לו כ"ט י"ב תשצ"ג ביום ו' שהוא חדש, לא יפדהו ביום ו' לפי שחדש שבתורה הוא שלשים ימים שלימים. ולכן צריך שיגיע ליום ל"א בשעת הפדיון²⁶.

שמשמע שמותר להפקיר בשבת, שהאומר בעת הליקה 'הצילו לכם' נחשב כמפקיר. וכן בברכ"י סי' של"ט סק"ח מסיק להתיירא, וע' שו"ת שואל ומשיב מהדורא ו' סי' כ"א, תהלי"ד סוס"י רס"ו, ובשד"ח אס"ד כללים מערכה ה' סי' ק' ובפאת השדה כללים סי' י"ד

²¹ שמירת שבת כהלכתה פרק כט אות לב

²² מ"ב שו"ב

²³ ואף על גב דאמרינן אין מעריכין נהיינו לומר ערך פלוני עלין ואין מקדישין בשבת היינו דוקא הקדש מזבח או לבדק הבית אבל הקדשות דידן מותר דאין שם הקדש עליהן אלא חולין הן. מ"ב שם

²⁴ שהט"ז דעתו מדינא להחמיר בזה, ויש אחרונים סוברין כמותו. ועל כל פנים לכתחלה בודאי נכון לזוהר בזה, ומכל מקום בדיעבד לכולי עלמא בכל גוונא מה שעשה עשוי. שער הציון סימן שו"ק כה

²⁵ דהטעם דאסור להקדיש הוא משום דהוי כמקח וממכר שמוציא החפץ מרשותו לרשות אחר וזה אין שייך במעות. מ"ב שם

²⁶ שו"ע שם ומ"ב כו ויפדה אם רוצה במוצש"ק עיין סי' תקסח במ"ב סי' כ ובשעה"צ סי' כג בשם הדגמ"ר. ועיין בהכ"א כלל קנ"ה דאם רוצה יוכל לפדות במוצש"ק, אלא דנוהגין להמתין ליום ראשון, ועיין קצשו"ע סי' קסד סע' ג דיש לפדות תיכף בלילה ולא ימתין עד למחר.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

וכן אין מגרשין בשבת ויום טוב, אפילו בגט שנכתב קודם שבת²⁷, שמא יבא לכתובה.

וכל הנזכרים²⁸ לעיל ובדרף לו: שגזרו משום כתיבה או מקח וממכר, שנעשו בשבת או ביום טוב בין שזוגין כגון ששכח שהיום שבת או שחשב שדבר זה מותר לעשות, בין מזידין בין מזוטעין, מה שעשו עשוי.

ד. ולא מגביהין תרומות ומעשרות ... ליתנה לכהן בו ביום

אין להפריש תרומות²⁹ ומעשרות³⁰ בין בשבת ובין ביום טוב³¹, אפילו במחשבה³², וכן אין לחלל ולפרות פירות שהם נטע רבעי או מעשר שני, וגם אין להפריש חלה על עיסה שנלושה לפני כניסת היום בין בשבת ובין ביום טוב כדלהלן³³, ואסרו זאת חכמים גם משום שדומה למי שמקדיש פירות, וגם משום איסור מתקן³⁴.

ומותר להפריש מתנות כהונה מבהמה³⁵, אפילו כבר נשחטה מבעוד יום, משום שגם לפני ההפרשה אין איסור אכילה על בשר הבהמה, ואין אפוא בהפרשה זו משום מתקן, ועוד, משום שמתנות אלה מופרשות ועומדות היו בבהמה מאז ומתמיד³⁶.

בליל הסדר, כששכח להפריש חלה ממצות שמורות שלו מבעוד יום, ואין בידו להשיג אחרות, התירו לו³⁷ להפריש חלה בליל הפסח מן המצות שבידו, אפילו אם חל בשבת, כדי שלא יתבטל

²⁷ אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דתקיף ליה עלמא) שרוצה לגרש אשתו כדי שלא תזקק ליבום התירו לו לגרש בשבת כדי שלא תטרף דעתו עליו אם לא יעשו רצונו ומיירי באופן דלית ביה פסול משום מוקדם כגון שכשנכתב הגט מע"ש לא נכתב בו זמן היום, אלא כתוב בו שבוע זו סתם דכשר בכה"ג כמ"ש באה"ע סימן

קכ"ז. מ"ב שם כט

²⁸ שו"ע שם ומ"ב ל לא

²⁹ שו"ע ונו"כ שם ד

³⁰ והפירו הר"י הם טבל ומקצים הם ואסורים בטלול.

³¹ שו"ע ונו"כ תקבד א

³² מעדני ארץ פ"ד מה' תרומות הט"ז ס"ק ד

³³ מ"ב שם כו ושו"ע תקן ג

³⁴ רמב"ם פכ"ג מה' שבת הי"ד, ועיין חזון יחזקאל, ביצה, פ"ד ה"ג בחידושים וקצוה"ש ח"ח דף נו – נא

³⁵ שו"ע ונו"כ תקן ט

³⁶ מ"ב שם מב

³⁷ סי' תקו בפמ"ג א"א ס"ק ה, כפה"ח סי' תנו ס"ק מז, ועי' מנחת יום טוב סי' צח ס"ק מג. ולכאורה יל"ע דמ"ש מהא דסי' תקפו ס' כא ובמ"ב ס"ק פנ ועיין ש"ש"כ יא הע' נח שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, שאפשר דמוטב להפריש במחשבה, וגם לא יברך, ודוקא בחלת א"י, דאילו בחלת חו"ל אסור להפריש, דיכול לאכול ולשייר ולהפריש במוצ"ש, מ"ב סי' רסא סק"ד וראה גם יו"ד סי' שכג במחבר וברמ"א שם

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ממצות הלילה³⁸, וכן הדין לגבי הכזית של לחם שאדם חייב לאכול בסוכה בלילה הראשון של סוכות.

המעשר פירותיו³⁹ באיסור בשבת או ביום טוב⁴⁰, או המפריש חלה באיסור, אם בשוגג יאכל בו ביום, ואם במזיד לא יאכל עד מוצאי היום בין הוא ובין אחרים.

אין לו פנאי להפריש תרומות ומעשרות⁴¹ או חלה בערב שבת או בערב יום טוב, או שחושש לקלקול הפרי, אם יחתוך ממנו לשם הפרשה מבעוד יום (כגון אבטיח), וכן אם היו לו חלות שלמות ואינו רוצה לחתוך מהן מכיון שהן דרושות לו ללחם משנה (שצריך להיות שלם), יכול אדם להתנות על הפרשת תרומות ומעשרות או חלה בערב שבת או בערב יום טוב, כדי שיהא רשאי להפרישם בשבת או ביום טוב.

התניית התנאי היא על ידי שיאמר את נוסח ההפרשה דלהלן, ויוסיף, שכוונתו היא, כי העתיד להיות מופרש לשם תרומות ומעשרות או חלה יחול שם עליהם בשבת או ביום טוב בשעת הפרשתם.

³⁸ ולא התירו לו להפריש אלא במקום שא"א לו להשיג בשום אופן מצות אחרות, ע"ש בפמ"ג וכף החיים הנ"ל. ועיין שש"כ שם הערה נט מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דיש לדון אי שרי להפריש ביום טוב משום הידור של מצה שמורה, כיון שמצאנו, שבת קיא א תוד"ה לא ס"ד, דמשום טבילה בזמנה מצוה לא הוה שרינן איסור תיקוני מנא, וא"כ אפשר דה"ה נמי לענין הפרשת תרו"מ וחלה, אך אפשר דהכא קיל טפי, דקיום המצוה במצה שמורה אפשר דחשוב יותר. – ומה טוב, אם מרא דאתרא יפריש בע"פ סמוך לבין השמשות חלה ממצותיו ויכוין לכל אלה ששכחו להפריש, דהא קיי"ל זכין לאדם בכה"ג שאינו חב להברו
³⁹ שלט מ"ב כה

⁴⁰ ובשש"כ שם הערה עג כתב "ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דביו"ט אם אין לו פירות אחרים, אפשר דשרי באכילה, כיון שהרשב"א מתיר אפי' אם יש לו פירות אחרים, כמובא בב"י סוסי' תקג, וגם הרמב"ם לא הזכיר בפירוש דאסור גם בדלית ליה פירות אחרוני, רק הלח"מ פירש כן, וכיון שחילוק זה הרי נזכר בגמרא, לכן צ"ע למעשה, עכ"ד, ועיין סי' תה במ"א ס"ק יד".

⁴¹ שמירת שבת כהלכתה פרק יא אות יח – כג על פי החזו"א דמאי ט יג שכתב שיש לו ג' תקנות. א' – לייחד מערב שבת תרומה במזרח ומעש"ר בצפון ומע"ש בדרום ומותר להפרישן אח"כ בשבת. מיהו תקנה זו קשה שא"א לכיון שלא ישאר מהתרומה בחולין או להשאיר חולין בתרומה שאין הצפון ידוע בדקדוק לצפונה של עולם וגם עובי של חלק התרומה שבכרי קשה להכריע, ותקנה זו לא יתכן בדבר לח דכיון שמתחיל לשתות הוי מדומע אפי' אם יאמר בפי הכוס

התקנה הב' – שיאמר (בע"ש או בבין השמשות) מה שאני עתיד להפריש במוצאי שבת [אם אומר בין השמשות ואם מתנה ביום רשאי להפריש בשבת] והוברר למפרע שזה המעשר, וזה לא מהני לדידן רק בדמאי דקי"ל דברבנן יש ברירה אבל בודאי אפי' בזה"ז או בירק או בלקוח קי"ל דאין ברירה כיון שיש לו עיקר בדאורייתא ומברך בשעת אמירה ולא בשעת הפרשה וכשמפריש יכול להפריש מעשר שני בין ע"י ברירה ובין ע"י יחוד בצפונה ואין זה מקדים מעשר שני לראשון כיון שחל למפרע, ולדידן דקי"ל אין ברירה אין לנו תקנה זו מיהו בדמאי יכול לומר כן.

התקנה הג' – שיתנה מערב שבת כדי להתיר ההפרשה ואז אין חל מערב שבת כלום ואין התנאי אלא להתיר ההפרשה והברכה עושה בשבת ובדמאי מהני זה אף לדבר שאינו ברשותו ואף בין השמשות אבל לא לודאי אא"כ הוא ברשותו. וכאן נכתב לעיקר התקנה השלישית

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

בשעת ההפרשה, בשבת או ביום טוב, יברך את ברכות ההפרשה והפדיון, אם מפירות טבל ודאי הוא מפריש, ויחזור ויאמר את נוסח ההפרשה המקובל ואם חלה הוא מפריש, יאמר – הרי זו חלה.

והרי נוסח התנאי שיש לאומרו בערב שבת או בערב יום טוב על הפרשת תרומות ומעשרות: "העודף על אחד ממאה מכל מה שאני עתיד להפריש מחר לתקן בו את הטבל, יהא תרומה גדולה בצד צפון, כל מין על מינו. אותו אחד ממאה הנשאר ועוד תשעה חלקים כמוהו בצד צפונם של הפירות (שהם ביחד אחד מעשרה מכלל הפירות ממה שנשאר אחרי שהופרשה תרומה גדולה), כל מין על מינו, יהיו מעשר ראשון. אותו אחד ממאה שהתניתי שיהא מעשר ראשון, יהא תרומת מעשר, כל מין על מינו, ומעשר שני יהא בדרומם של הפירות, כל מין על מינו, ויהא מחולל הוא וחומשו על פרוטה שבמטבע שיחדתיה לחילול מעשר שני"; ובשנה השלישית והששית לשמיטה יאמר (במקום "ומעשר שני יהא" וכו') – "ומעשר עני בצד דרומם, כל מין על מינו". אם הפירות הם נטע רבעי (פירות בשנה הרביעית של העץ), יוסיף ויאמר "אם הפירות רבעי, יהיו מחוללים הם וחומשם על פרוטה שבמטבע שיחדתיה לחילול מעשר שני ורבעי".

והרי נוסח התנאי שיש לאומרו בערב שבת או בערב יום טוב על הפרשת חלה: "מה שאני עתיד להפריש מחר, יהא חלה".

והרי נוסח התנאי שיש לאומרו בערב שבת או בערב יום טוב על מה שיש להפריש ממנו תרומות ומעשרות וחלה גם יחד:

"העודף על אחד ממאה מכל מה שאני עתיד להפריש מחר לתקן בו את הטבל, יהא תרומה גדולה בצד צפון, כל מין על מינו. אותו אחד ממאה הנשאר ועוד תשעה חלקים כמוהו בצד צפונם של הלחם (העוגה), כל מין על מינו, יהיו מעשר ראשון. אותו אחד ממאה שהתניתי שיהא מעשר ראשון, יהא תרומת מעשר כל מין על מינו. ועוד, מה שאני עתיד להפריש לשם חלה, יהא חלה. ומעשר שני יהא בדרומו, כל מין על מינו, ויהא מחולל הוא וחומשו על פרוטה שבמטבע שיחדתיה לחילול מעשר שני ורבעי"; ובשנה השלישית והששית לשמיטה יאמר – "ומעשר עני בצד דרומו, כל מין על מינו".

יכול אדם לקצר את נוסח התנאי על ההפרשה, ומספיק אם יאמר מבעוד יום: "כל מה שאני עתיד להפרישו מחר יהיה לתרומות ולמעשרות ולחלה ויחול הפדיון כדק".

תנאים אלה, שלפיהם רשאי אדם להפריש תרומות ומעשרות וחלה בשבת וביו"ט, אינם תופשים אלא בפירות שהם שלו בזמן התניית התנאי, ולפיכך אין התניית תנאים אלה, מועילים למי שמוזמן לסעוד בשבת או ביום טוב על שולחנו של החשוד על אי הפרשת תרומות ומעשרות וחלה.

ה. פירי דטבילי האידנא כגון עיסה לאפרושי מינה חלה

מפרשינו ויהבינו לכהן

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

לעיל דף ט. התבאר שהלש עיסה ביום טוב⁴², מותר להפריש ממנה חלה על אף שהחלה נשרפת ואין צורך אכילה כלל בהפרשה זו⁴³ מכיון שפת חמה עדיפה והתירו לו ג"כ לתקן עיסתו ולהוציאה מידי טבל.

אבל עיסה שנילושה מערב יום טוב בין בארץ ישראל ובין בחו"ל, ונגמרה לישתה והתחייבה בחלה, וכל שכן אם כבר נאפתה⁴⁴, אפילו אם שכח להפריש ממנה חלה, אסור להפריש ממנה חלה ביום טוב, שהרי היה יכול להפרישה בערב יום טוב.

בארץ ישראל אין תקנה לעיסה שלא הופרש ממנה בערב יום טוב⁴⁵, ואם עבר והפריש, אם במזיד אסור לו ולאחרים, עד מוצ"ש. ואם בשוגג מותר מיד⁴⁶.

אולם גם בארץ ישראל אם רוצה יוכל ללוש עוד עיסה קטנה⁴⁷ ביום טוב ויצרף שתי העיסות בכלי אחד בענין שהם מצטרפות לחלה, וכיון שגם עיסה הקטנה נתחייבה בחלה על ידי צירוף זה, יפריש ממנה חלה גם על העיסה שנילושה בערב יום טוב, ואם רוצה ללוש עוד עיסה גדולה שיש בה שיעור חלה אינו צריך לצרפן בכלי אחד רק שיוזרר שבשעת הפרשת חלה יהיו שתי העיסות סמוכות זו אצל זו⁴⁸. וי"א⁴⁹ שצריך ללוש עיסה כשיעור חלה, ויש לחשוש לכך לכתחילה⁵⁰.

במה דברים אמורים כשצריך לעיסה הקטנה ביום טוב, אבל אם אינו צריך לה ביום טוב ואינו אופה אותה אלא כדי להפריש ממנה חלה, על העיסה הנילושה מערב יום טוב הרי זה אסור אלא אם כן אוכלה כולה ביום טוב.

אם לא נגמרה לישתה, ועדיין צריך לעסוק בלישתה ביום טוב, הרי זה כהתחיל ללוש ביו"ט ומותר להפריש ממנה חלה⁵¹.

⁴² שו"ע ונו"כ תקו ג

⁴³ ואף על פי שהפרשת תרומות ומעשרות ביום טוב יש בה משום שבות מפני שהוא כמתקן כלי ביום טוב כמבואר בגמ' דף לו. מכל מקום כיון שהתירו ללוש ביום טוב כדי שיאכל פת חמה ואי אפשר לו לאכול בלא הפרשת חלה התירו ג"כ להפריש. מ"ב שם יז

⁴⁴ מ"ב שם כ

⁴⁵ מ"ב שם כא

⁴⁶ מ"ב שם כ

⁴⁷ חמד משה ומקור חיים בסימן תנ"ז והגר"ז

⁴⁸ מ"ב כז וכ"כ הגר"ז, ועיי"ש בשעה"צ מג

⁴⁹ מחה"ש ופמ"ג ויד אפרים

⁵⁰ שער הציון שם ס"ק מג ומשמע שהקל רק בחלת חו"ל וצ"ע

⁵¹ מ"ב שם יט והוא מהרשב"א בחידושו, וכן כתב בעבודת הקודש, אף שלשונו שם מנמנם קצת. וכל זה בחלה שלנו שהיא טמאה ונשרפת, אבל בחלה מהורה החיוב להפריש מהתחלת הלישה, וממילא אסור להפריש ביו"ט כיון שכבר נתחייב בערב יו"ט. שער הציון שם ס"ק כה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

המפריש חלה הרי זה לא ישרפנה ביום טוב⁵², אף על פי שיש מצות עשה בשריפתה, לפי שיו"ט הוא עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, וגם לטלטלה אסור שהרי אינה ראויה לכולם. אבל מיד כשקרא לה שם חלה ועדיין היא בידו קודם שהניחה רשאי לטלטלה לכל מקום שירצה ומניחה שם עד מוצאי יום טוב ואז ישרפנה.

ו. אותו ואת בנו שנפלו לבור... מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו וחוזר ומערים ומעלה השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט

אסור⁵³ לשחוט בהמה ובנה או בתה ביום אחד, ואין הבדל אם שוחט האם או האב ואחר כך הבן או הבת, או שוחט הבן או הבת ואח"כ האם או האב⁵⁴. ואיסור אותו ואת בנו נוהג בכל זמן ובכל מקום⁵⁵.

אותו ואת בנו שנפלו לבור⁵⁶ הרי אחד מהם ודאי אינו עומד לשחיטה והרי הוא מוקצה, כיצד יעשה, מעלה את הראשון על מנת לשחטו ואינו שוחטו⁵⁷ וחוזר ומערים ומעלה את השני על מנת לשחטו, רצה זה שוחט רצה זה שוחט. דמשום צער בעלי חיים והפסד ממונו, התירו לו להערים.

י"א⁵⁸ שעב"פ צריך לשחוט את אחד מהן, אכן הרבה פוסקים⁵⁹ הביאו בשם הירושלמי דאם רוצה אח"כ שלא לשחוט אחד מהם ג"כ הרשות בידו, דעב"פ העלאה היתה בהיתר ומ"מ כתב בעבודת הקודש להרשב"א דראוי לחוש ולהחמיר ולשחוט אחד מהם שלא יהא ניכר ההערמה.

⁵² במה דברים אמורים בחלת ארץ ישראל שהיא אסורה לטמאים, וכן בחלת חוץ לארץ במקומות שאין נוהגים להאכילה לכהן טהור מקרי דהיינו כהן קטן פחות מט' שנים או כהן גדול שטבל לקריו או אפילו במקום שנוהגין להאכילה אלא שאין שם כהן טהור מקרי אבל אם יש שם כהן טהור מקרי מותר לאפותה ומותר לו להוליכה לו לביתו אפילו אם הפרישה מערב יום טוב והיה אפשר להוליכה לו קודם יום טוב. מ"ב שם לא

⁵³ שו"ע ונו"כ יו"ד טז א

⁵⁴ אע"ג שאיסור אותו ואת בנו נוהג בין בבן זכר בין בנקיבה מ"מ לנבי האם יש חילוק שבנקבות אם היא אמו ודאית שילדתו בפנינו לוקה אבל בזכרים אם הוא אביו ודאי שברור שלא היה אצל אמו אלא זכר זה הרי זה ספק דאורייתא ואסור לשחוט שניהן ביום אחד ואם שחט אינו לוקה דהלכה כר' יהודה בחולין עט. דאב ובנו הווה ספק אם התורה אסרה. שמלה חדשה סעי' ב

⁵⁵ אין איסור אותו ואת בנו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד שנאמר ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד ודרשינן שור ולא היה שה ולא עופות בין בבהמת ישראל בין בבהמת הגוי. רמב"ם שחיטה פי"ב ה"ט

⁵⁶ שו"ע ונו"כ או"ח תצה י ומ"ב נו

⁵⁷ שמוצא לו עלילה שמא חבירו שמן ממנו. מ"ב שם נח

⁵⁸ כ"כ במג"א בשם המ"מ

⁵⁹ מ"ב שם נט

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

אבל אם נפלו בהמות שאינן אותו ואת בנו, או שנפלו חיות כגון עבי מותר להעלותן, אף על פי שאינן שוחט אחד מהן כיון שראויות כולם לשחטן היום⁶⁰.

ז. הבהמה והנלים כרגלי הבעלים

נאמר בתורה (שמות טז פסוק כט) שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתֵּיוֹ אֶל יְצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. ומכאן נלמד⁶¹ שלא יצא אדם ממקומו בשבת וביום טוב⁶², ומקומו של אדם הוא ארבע אמותיו⁶³, ובכל מקום שנמצא יש לו ארבע אמות, ואם נמצא במקום מוקף מחיצות וכדומה הרי כל המקום נחשב כארבע אמותיו. ותקנו⁶⁴ חכמים⁶⁵ שמותר לו לאדם ללכת ממקומו אלפיים אמה לכל כיוון, זאת אומרת אלפיים אמה אחרי מקומו.

אסור לו לאדם לצאת מחוץ לתחום אפילו כדי לקיים מצוה, כגון לצאת כדי למול תינוק ביום השמיני.

וכשם שאסור לו לאדם לצאת חוץ למקומו כך הפציו⁶⁶ אסור שיצאו ממקומם של בעליהם⁶⁷, כגון אדם ששבת בשדה ומותר לו ללכת אלפיים אמה לכל רוח, על פי המקום שברר לעצמו, גם הפציו מותר שיהיו אתו וכשם שהוא אינו יוכל ללכת יותר מאלפיים ממקומו כך אין יכולים שום אדם להוליכם חוץ לאלפים של בעליהם, מפני שקנו שביתה במקום שביתה בעליהם אף על פי שלא היו שם כשקדש היום, ואם עירבו בעליהם לרוח אחת אין שום

⁶⁰ מ"ב נו

⁶¹ שו"ע ונו"כ שצו א

⁶² שו"ע ונו"כ תטז ד ה, ובשו"ת חת"ס או"ח סי' קט הקשה מדוע לא התירו תחומין ביום טוב משום אוכל נפש, והשיב שהיתר של אוכל נפש הוא רק היתר מלאכה ותחומין אינה מלאכה.

⁶³ כתחתיו גופו שלש אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו מ"ב שצו א ועיי"ש איך מודדים ארבע אמות אלו

⁶⁴ נחלקו הראשונים באיסור יציאה מחוץ לתחום האם הוא איסור דאורייתא או דרבנן ואסמכוהו אקרא, הרי"ף בסוף פרק קמא דעירובין והרמב"ם בפכ"ז מהל' שבת ה"א וכן נראה מדברי השו"ע והרמ"א בס"י תד שהאיסור הוא מהתורה (ובאחרונים נחלקו האם חיובו בחטאת או רק עבר על לאו), והאיסור מהתורה הוא רק מ"ב מיל ואילך אבל מאלפיים אמה הוא איסור דרבנן, והרא"ש והטור למדו שכל איסור יציאה מחוץ לתחום הוא דרבנן ואפילו לאחר י"ב מיל, אלא שחכמים סמכו איסור של דבריהם לפסוק הנזכר. ועיין מנ"ח שכג ב שיצא לחדש לומר שאם תחומין דאורייתא א"ב אף בחול המועד אסור אולם לפי מש"כ בשו"ת חת"ס קט שתחומין אינה מלאכה אם כן אין שייך לחול המועד ועיין שו"ת צ"ח ה"ח עט ד שהטכיה שאין תחומין בחוה"מ

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שצו א

⁶⁶ מ"ב שם ס"ק ז

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שצו ג ועיין במג"א בס"י תד ס"ק ה הביא פלוגתא האם הוא מהתורה או לא.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

אדם יכול להוליכם לרוח האחרת אפילו פסיעה אחת במקום שאין הבעלים יכולים להלך⁶⁸.

לפיכך אסור לאדם אחר ללכת עם אחד מחפציו של חבירו, כגון בגד שלו שיכול ללובשו ואין איסור של טלטול ארבע אמות ברשות הרבים⁶⁹, או ביום טוב שאין איסור הוצאה וטלטול למקומו, אלא רק למקום שיכל חבירו ללכת, ולפיכך אדם ששבת בעיר אחת, חפציו שנמצאים בעיר אחרת אסור לאדם אחר להוציאם ממקומם⁷⁰.

ה. המוסר בהמתו לבנו או לרועה

יבואר להלן עמוד ב'.

ט. כלים המיוחדים לאחד מן האחיז שבבית הרי אלו כרגליו ושאינ מיוחדים הרי אלו כמקום שהולכין

כלים בבעלות⁷¹ משותפת של אחים הדרים יחדיו אך מיוחדים לאחד מהאחים שבבית ואין האחרים משתמשים בהם, הרי הם כרגליו⁷².

ואם אינם מיוחדים, אינם יכולים להוליכם אלא למקום שכולם יכולים להלך. ולכן⁷³ אם אחד עירב אלף אמה למזרח והשני אלף אמה למערב אין יכולין להוליך את הכלים אלא כשיעור אלף אמה מכאן ואלף אמה מכאן, שכולן יכולין לילך, מפני שכולן שותפין בו וכל אחד מעכב על חבירו.

⁶⁸ ועיין במנח"ש ח"א סי' טו, כתב הגרש"ז אויערבך וצ"ל שכל איסור זה תלוי בבעלים כלשון הגמ' כרגלי הבעלים ולא אסור להוציאם אלא במקום שגם הבעלים אינו רשאי ללכת לשם, אבל כל מקום שמותר לבעלים ללכת, גם הוא מחויב לתחום, כגון שהולך לצורך פיקו"נ, או מדרבנן משום כבוד הבריות (עי' סי' תו) גם ממונו נגרר אחריו, וכיון שמותר לו ללכת מותר גם להוליך לשם את רכושו. ו"כ בשו"ת מנח"י ח"ט לזו ח"י לא אולם עיין שו"ת אנ"מ או"ח ה' כו' ל' שהתיר רק אוכלין ומשקין

⁶⁹ ואע"ג שלגבי הוצאה אומרים שטפל לגופו של האדם אין אומרים כן לענין דין תחומין עיין קוב"ש ביצה ע' ובחזו"א או"ח קי' ביג' ושו"ת מנח"ש ח"א טו

⁷⁰ וכתב בשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' מו' דמי שיצא לעיר אחרת לשבת, יש לשכנים להזהר מלהוציא מביתו חפצים, אבל פשוט שיש לחפצים אלו דין "כל העיר כד"א", ואף אם בעה"ב לא מקפיד אין דינו כשואל כל שלא אמר לו מע"ש שרועה לשאול חפץ פלוני

⁷¹ שו"ע ונו"כ שם ח' ומ"ב יט

⁷² אף על פי שיש להן חלק בהם מ"מ חיילא עלייהו שבתת זה שמשתמש בהם ואין לאחים כח לאסור ולהקנות עליהם את שבתתם. מ"ב שם

⁷³ מ"ב שם כ

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

י. השואל כלי מחבירו מערב יום טוב כרגלי השואל ביום

טוב כרגלי המשאיל

השואל כלי⁷⁴ מחבירו מערב שבת או יום טוב⁷⁵, אפילו לא לקחו מהמשאיל עד הלילה ולא היו עליו דיני שואל, הרי הוא כרגלי השואל, שכיון שאמר לו מבעוד יום להשאילו, העמידו ברשותו שיוליכנו למקום שירצה.

אבל אם שאלו ממנו ביום טוב הרי הוא כרגלי המשאיל, ולהלן דף לה. מבואר אפילו דרכו לשאלו ממנו בכל יום טוב, אין אומרים שמאומל העמידו ברשותו, לפי שכיון שלא בא לשאלו ממנו מערב יום טוב, סבור המשאיל שמא מצאו אדם אחר שהשאיל לו ולא ישאל ממנו⁷⁶.

ולפיכך אם מבעוד יום נתן לו בעל החפץ רשות להשתמש בחפץ, הרי זה נחשב כמו שהקנה לו את החפץ מבעוד יום, ואז מותר לו לאחר לטלטלו כאחד מחפציו.

ואדם שהשאיל או השכיר את דירתו לאחרים, הרי מכיון שנתן רשות להשתמש בדירה, מסתבר שנתן רשות גם להשתמש בחפצים שבה, ומותר לשואל או לשוכר להוציאם כפי המקום שמותר להם ללכת בהם.

יא. האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי

אלו כרגלי שתיהן

האשה ששאלה מחברתה ביום טוב⁷⁷ מים תבלין או מלח לקדרתה או לעיסתה, העיסה והתבשיל כרגלי שתיהן ואינה רשאה להוליך העיסה והתבשיל, כי אם במקום ששתיהן יש להן רשות לילך, כיון שנתערב בה דבר שקנה שביתה אצל אחר, ואין אומרים שיבטלו המים ומלח בעיסה מפני שהוא דבר שיש לו מתירין⁷⁸.

⁷⁴ שו"ע ונו"כ שם יא

⁷⁵ אך בשבת בלא"ה אסור להוציא מדין הוצאה מרשות לרשות או לטלטל בכרמלית, רק נ"מ באם המשאיל בעיר אחרת שרהוקה אלפיים שאז אם כרגליו לא יכולו לטלטל כליו כנזכר על אף שהעיר מעורבת.

⁷⁶ מ"ב שם כז

⁷⁷ ובשבת אינו נ"מ דבלא"ה אינה יכול לצאת מהעיר או מקומה משום איסור הוצאה. ובעיר מעורבת בלא"ה יש לה את כל העיר.

⁷⁸ ואף על פי שדבר שיש לו מתירין אינו בטל אלא כמין שנתערב במינו אבל בשאינו מינו בטל הוא אף על פי שיש לו מתירין מכל מקום כיון שהמים ומלח באים לתקן העיסה הרי הם עמה כמין במינו לענין זה. שו"ע הרב שם יב

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

דף לז:

יב. והמוסר בהמה לרועה ... הרי היא כרגלי הרועה ברועה אחד ... בשני רועים

המוסר בהמתו⁷⁹ לרועה אפילו מסרה לו ביום טוב⁸⁰, ולא מבעוד יום. הרי היא כרגלי הרועה בין שהוא ישראל בין שהוא נכרי⁸¹, לפי שמן הסתם גם מאתמול היה בדעתו למסרה לו היום וקנתה שביתה במקום שביתה הרועה ואפילו הוא נכרי.

אך אם מסרה לב' רועים הרי היא כרגלי בעליה מפני שלא קנה אחד מהם⁸², י"א⁸³ שאפילו אם מסרה לשניהם מערב יום טוב, אפילו אם ביו"ט בירר דבריו שמסרה לאחד מהם ואליו נתכוין מערב יום טוב, אעפ"כ כיון שבשעה שקדש היום לא היה מבורר עדיין לאיזה מהם מסרה, לא קנו שניהם ונשארה ברשות הבעלים ולכן היא כרגליו. אבל רבים חולקים על כך וסוברים שבמוסר להם בע"ש אפילו לכמה רועים בכולן הרי הוא כרגלי הרועים, ואין מוליכין אותם אלא למקום ששני הרועים יכולים להלך.

אכן אם בשעה שמסרה להם לא בירר לאיזה מהם מסר שמירתו, ולמחר ביום טוב בירר שמוסר שמירתו לאחד מהם, הרי הוא כרגלי הבעלים כיון שלא בירר מעיו"ט⁸⁴. ואם מסר לשני הרועים ביום טוב גופא דעת רוב הפוסקים שהרי הוא כרגלי הבעלים⁸⁵.

⁷⁹ שו"ע ונו"כ שם ה

⁸⁰ ובשבת בלא"ה אסור משום מוקצה ומשום הוצאה

⁸¹ מ"ב שם יא

⁸² שמכיון שיש כמה רועים אין דרכו למסור שיהיה ברשותם לענין קנין שביתה. שכמה פעמים נותן כל אחד עירובו למקום אחר, ובאופן כזה יתמעט התחום לבהמתו שלא יהיה לה כל אחד ב' אלפים אמצעים, ולהכי אין דעתו שיהיו נמשכין אחרי הרועים. מ"ב שם יג שער הציון ס"ק י ובזה מבואר אמאי לא נימא יש ברירה דהכא בסתמא אין דעתו שימשכו אחר הרועים וא"כ מה שמברר היום אינו בירור על שעת מסירתו.

⁸³ סתימת לשון המחבר.

⁸⁴ מ"ב שם יג וכן נראה כונת שו"ע הרב ואין אומרים דבדרבנן יש בירה שכיון שלא אמר כלום אין מה לברר, אך אם היה אומר מערב יום טוב לאיזה שארצה היה מועיל לברר ביו"ט דבדרבנן יש ברירה. הגה' חת"ס ס"ק ה.

⁸⁵ ואף על גב דבמלחמות וראב"ד בתרוץ השני משמע דאפילו בשבת גופא גם כן הרי הוא כרגלי הרועים, ולא אמרינן כרגלי הבעלים אלא באופן שצירו שם, וכן משמע קצת מהר"ן, מכל מקום לדינא בודאי יש להורות כמו שכתבנו בפנים, מאחר דלדעת רש"י וכל הפוסקים העומדים בשיטתו לא אמרינן כרגלי הרועה אלא היכי דליכא אלא רועה אחד בעיר ואז אמרינן דהוברר בין השמשות, וגם דעת הר"ן נוכל לומר דסבירא לה כן, וכמו שכתב הראב"ד בפירוש הראשון וכמו שהסכים המאירי, עיין שם. שער הציון שם ס"ק יד

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ו"א⁸⁶ שהמסור בהמתו לבנו הרי היא כרגלי האב שאין שום אדם יכול להוליכה אלא במקום שהאב יכול להלך, ולא במקום שהבן יכול להלך אף על פי שמסרה לו מבעוד יום, לפי שדרך בני אדם להפקיד חפציהם ביד בניהם ואין כוונתם למסור ברשותם. וי"א⁸⁷ שדין הבן כדין הרועה ויכול להוליך כרגליו, אפילו מסרה לו בשבת גופא.

כשיש שני רועים בעיר ומסר לאחד ביום טוב⁸⁸, הרי הוא כרגלי הבעלים מאחר שלא הוברר מעיו"ט בשעת קניית שביתה למי ימסור למחר, נשאר ממילא ברשות הבעלים, אם לא שרגיל תמיד למסור לאחד מהם, שאז הרי הוא כרגלי הרועה ההוא. או שאמר מערב יום טוב לרועה שלמחר ימסור לו, גם אם אינו רגיל⁸⁹.

יג. שנים ששאלו חלוק אחד בשותפות... זה ערב עליו לצפון

וזה ערב עליו לדרום... ואם מצעו את התחום הרי זה לא

יזיזנה ממקומה

שנים⁹⁰ ששאלו מערב יום טוב חלוק אחד או חפץ אחד, זה לילך בו יום טוב שחרית וזה לילך בו ערבית, הרי הוא כרגלי שניהם, כלומר שאין יכולים להוליכו אלא למקום ששניהם יכולים להלך, ואם עירב זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב לא יזיזוהו ממקום שביתתם, שהרי זה שעירב למזרח אינו יכול להלך למערב ממקום שביתתו אפילו פסיעה אחת, וזה שעירב למערב אינו יכול לילך למזרח אפילו פסיעה אחת.

⁸⁶ דעת הרמב"ם וכן בשו"ע שם ד וכן פסק בשו"ע הרב שם ד, אכן נראה דאף להרמב"ם, אם היה בנו רועה קבוע ורגילין הכל למסור לו בהמותיהם, מודה גם הרמב"ם דהוא כרגלי הבן, ואפילו מסרה לו בשבת, דאז יש לו שם רועה אחד דמוסר שביתתו אצלו, ולא נגרע כלל מפני שהוא בנו שער הציון שם ס"ק ה

⁸⁷ מ"ב שם י וכדעת אליה רבה בשם הרשב"א שחולק על הרמב"ם, ועוד כמה פוסקים, רש"י ורא"ש וטור ורבנו ירוחם [וכן משמע לפירוש המאור, וגם במלחמות שישב דעת הר"ף משמע נמי דסבירא לה דאין חילוק בין בנו לאחר, עיי' שם], וכבר העיר בספר נהר שלום על סתימת המחבר כהרמב"ם במקום שארי פוסקים חולקין על זה. שער הציון שם

⁸⁸ מסתימת לשון המחבר דאפילו יש כמה רועים בעיר כיון שהוא מסר רק לאחד הרי הוא כרגלי הרועה, אבל כמה פוסקים חולקין ע"ז וסוברין כמש"כ. מ"ב שם יב

⁸⁹ שער הציון ס"ק ט

⁹⁰ שו"ע ונו"כ שם ט

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ובשני ימים טובים⁹¹ של גלויות ושאלו זה לילך שחרית יו"ט ראשון וזה לילך ערבית של יום טוב שני יכול כ"א להוליד בזמן שאילתו עד מקום שעירב⁹², דשתי קדושות הן. ואם אחד קדוש השני חול ואין האחד אוסר על חברו.

יד. שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות ... חבית מותרת

ובהמה אסורה ... קסבר יש ברירה ושניא בהמה דקא

ינקי תחומין מהדרדי

שנים⁹³ שלקחו בהמה בשותפות ושחטוה ביום טוב, אף על פי שחלקו ולקחו כל אחד מנתו הרי כל הבשר של זה וזה, כרגלי שניהם. לפי שבין השמשות⁹⁴ ינק כל אחד מחבירו כשהיתה הבהמה בחייה, ובמקום צורך גדול יש להקל שחלקו של כל אחד כרגליו⁹⁵.

אבל אם לקחו חבית של יין בשותפות מערב יום טוב, וחלקוה ביום טוב, הרי חלקו של כל אחד מהם כרגליו, וטעם הדבר שבדינים דרבנן אנו אומרים "יש ברירה". כלומר שדבר שאינו מבורר עכשיו ומתברר אחר כך, אנו אומרים שהוברר הדבר למפרע. ואפילו אם תולה בדעת עצמו, שעל אף שהאדם שוקל עכשיו בדעתו אם להחליט כך או אחרת, ותלה הדבר במה שיחליט לאחר זמן, שכפי שיחליט אז כך הוא רוצה שיהיה עכשיו ולכאורה הרי גילה בדעתו עכשיו שהוא פוסח על שתי הסעיפים, בכל זאת אנו אומרים שהוברר הדבר שמתחילה היה דעתו לכך. וכן המתנה תנאי שאין בידו לקיימו, ובשעת התנאי ספק הוא והתנאי מתקיים מאליו, אומרים הוברר הדבר למפרע שכך התקיים התנאי. שהרי לא גרע מספק וספק דרבנן

⁹¹ מ"ב שם כב

⁹² ורק יהא צריך להביאו קודם בין השמשות בתוך תחומו של השני כדי שיהא מותר גם לו להוליד עד מקום שרשאי. שער הציון שם ס"ק יז

⁹³ שו"ע ונו"כ שם י

⁹⁴ שהוא זמן קניית עירוב וכל אבר מעורב מחלקו ומחלק חברו ולכן הרי הוא כרגלי שניהם להחמיר וכאלו לא חלקו. מ"ב שם כד

⁹⁵ דע דדין זה אף שהמחבר העתיקו בלי מחלוקת מ"מ נראה דיש להקל בו לצורך גדול כי דין המחבר הוא רק דעת הרי"ף והרמב"ם. אבל שארי ראשונים פליגי על זה היינו רש"י והמאור והעטור והריא"ז והרא"ש והטור וכ"כ הרא"ה בחידושו להקל וכן משמעות הר"ן כמ"ש בב"י וכן דעת הריטב"א מובא בשיטה מקובצת פ' איזהו נשך הדיבור דמקשי ר"ב ור"א לרב ושתיק אודווי אודי להם וכ"כ הנימוק"י בפ"ק דב"ק בשם הרמ"ה ועיין בתוס' ב"ב ד' ס"ב שכן גם דעתם וגם הרשב"א בעצמו כתב לעיקר דהלכה כמקילים עיין בחידושו למס' ביצה ובעבוה"ק אלא שמסיים ומ"מ יש לחוש להחמיר כדעת הראשונים וע"כ במקום צורך בודאי יש להקל ובפרט שהוא מילתא דרבנן. ביאור הלכה שם סעיף י

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

לקולא⁹⁶. ומשום כך אומרים אנו כאן שהוברר הדבר למפרע שזה היה חלקו המגיע לו מערב יום טוב, וקנה שביתה במקום שביתתו.

⁹⁶ וא"כ אינו מועיל אלא עד יב מיל אך לאחר י"ב מיל הנקטינן דתחומין דאורייתא, יהיה אסור דבשל תורה אין ברירה.